

Méhészeti Közlöny

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET SZAKKÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN.

A lap szellemi részét érdeklő közlemények a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendők:

Kolozsvár, Bástya-utca, 9. szám.
Reclamatioik-, hirdetésekre vonatkozó megkeresések *Wieder József* főtitkárhoz intézendők (Hosszu-utca 22.), a pénzküldemények: *Biró Gyula* egyleti pénztárnokhoz intézendők Kolozsvárt (Nagy-utca 44. szám).

Rendes tagok 2 frt (4 korona), körít tagok 1 frt (2 korona) tagsági díjért a „Méhészeti Közlöny“-t is kapják.

Hirdetés díja: garmond soronként 8 ki. (16 fillér). Egy egész oldal: 3 frt (6 korona). Fél oldal: 1 frt 50 kr. (3 korona). Egyleti tagok, éves és féléves hirdetőik 25% leengedésben részesülnek.

A kéziratokat nem adjuk vissza.

„A méh és világa*.“

A méhekkel, e csoda rovarokkal, komolyan foglalkozott már évezredekkel ezelőtt az akkori magasfoku civilizációval birt népek irodalma; sőt még ezeket is megelőzőleg a hieroglif írásjegyek között is szerepel a méh, mint az alatvalói hűség kifejezője. És azóta is napjainkig soha se szünt meg, sőt mindinkább fokozódott és terjeszkedett ez a rendkívül érdekes természetrajzi és gazdasági irodalom; s bátran elmondhatni, hogy az egész világra elterjedő olyan gazdag irodalma semmiféle állatnak nincs, mint a méheknek. De mégis csak a legu.abb időben, ugyszólván a mi napjainkban derített a természettudomány igazi világosságot a méheknek sok ézredéves misztériumaira, ugy, hogy a méhek világának legtöbb titka ma már megfejtve áll előttünk.

A németek legelső helyen s velük a francziák, angolok, olaszok szinte hihetetlen terjedelmű méhészeti irodalommal bírnak, de mi magyarok is dicsekedhetünk ilyennel, a mely több évszázadra terjed vissza.

S mert ez a gazdag irodalom rendelkezésünkre áll, azt hihetné az ember, hogy immár nem is lehetett ok egy olyan rendkívüli

* A „B. Hirlap“ idei 129. számából.

méhészeti műnek megírására, a milyen a Sötér Kálmán könyve, s nem is lehet szükségük a méhészeknek arra, hogy ilyen könyvet olvassanak, tanulmányozzanak.

Ámde tartózkodás nélkül nyilvánítjuk azt a meggyőződésünket, hogy »A méh és világa« című könyv fáradságteljes megírására igen nagy okok forogtak fönns s hogy ez a könyv nemcsak minden méhésnél, hanem a rovarok s különösen a méhek természetrajzával foglalkozó tudósoknál is igen nagy hézagot tölt be. Mert az összes nemzetek sok ezernyi ezer méhészeti munkái között egyetlen egy sincs olyan, mely a Sötér páratlanul álló művéhez volna fogható; mivel, a míg amazok csak ebben vagy abban a részben külön-külön s egyoldalulag foglalkoznak a dologgal, vagy ha általánosan is, csak nagyon ki nem elégitő szűk kivonatossággal ölelik föl a dús, gazdag anyagot, s így a tudnikivánót sok-sok, egymásnak ellent is mondó könyv fáradságos áttanulmányozására utalják, Sötér könyve a legrendszeresebb kompendiuma, gazdag tárháza, valóságos kincsesbányája nemcsak az összes méhészeti tudományoknak, hanem rendkívül tanulságos és élvezetes utmutató a méhészettel természetes kapcsolatban álló más tudományágakban is.

S bátran állítjuk, hogy a ki ösmeri Sötér Kálmán nagyszerű könyvének tartalmát, az ismeri alaposan a méhek egész természetrajzát, de ismeri az egész világ méhészeti irodalmát is, még pedig úgy, hogy Sötér nyomán maga is meg tudja ítélni, hogy mi ebben az igaz és mi a tévedés.

Saját gazdag tudás, önálló buvárlatok és kísérletek dús eredménye, találó és nyomban igazolt kritikák serege, a méhekkel összefüggő tudományok valóságos enciklopédiája van ebbe az elméleti részbe belefektetve, a melyhez, hogy minden tekintetben méltó lesz a már sajtó alatt álló II. — gyakorlati — rész is, arról biztos kezesiséget nyújt az előttünk fekvő I. rész.

Az Erdélyrészi méhészegyesület igen helyesen fogta föl hivatását, midőn köszönettel fogadta a tudós szerző ajándékát s vele azt a neki bizony súlyos kötelezettséget, hogy a nagy mű kiadásával járó nagy anyagi áldozatot is meghozza. Csak így láthatott napvilágot a mű. Mert a szerény tudós, a mint tudott negyven éven át rejtekben dolgozni, éppugy nem ismerte, vagy talán nem akarta ismerni azokat a módokat és eszközöket, a melyek a mi

nagyon gyakorlati irányu napjainkban az érvényesüléshez elkerülhetetlenül szükségesek.

Szerencsés ember, a kinek elég az a tudat, hogy gyermekkorától fogva mostani öregségeig folytonosan tanult; hogy megtanult mindent, a mi őt nemes céljához közelebb vihette; hogy megtanulta a holt és élő idegen nyelveket is a természettudományok mellé, hogy ezek segítségével valóságos méhszorgalommal hordozhassa össze két emberöltőn keresztül azt a rengeteg szellemi tőkét, a melyből a művét fölépíthette; hogy megírhatta, befejezhette azt a nagy munkát, a melynek egy életet áldozott s hogy ezt odaajándékozhatta, egy szerény vidéki egyesület révén, nemzetének, egészen önzetlenül, a negyvenéves fáradságért magának nem keresve és nem is találva sem anyagi hasznot, sem méltó erkölcsi elismerést! . . .

Melegen ajánljuk Sötér Kálmán gyönyörű művét mindenkinek. Érje meg legalább azt, legyen meg legalább az az elégtétele, hogy lássa meg könyvének elterjedését; kapja meg legalább azt a tudatot, hogy nem hiába dolgozott a nemzete számára egy életen át . . .

Az anya önként vonul-e ki a rajjal?

Azt olvassuk a méhészeti munkákban majdnem mindenütt a rajzásról, hogy az *anyaméh kizvonul* a rajjal a köpüből.

Pedig a valóság az, hogy az anyaméh nem önkényt hagyja el lakását s nem jó szántából indul népe egy részével a bizonytalan utra, mert ő bizony szivesebben maradna megszokott fészkeben, hanem a saját népe a szó szoros értelmében *kiveri* uralkodónőjét a lakásából, mert az különben nem menne ki.

Mikor észreveszi az anya, hogy az anyabölcsőkben mindmégannyi vetélytársnője rejtőzködik, azokra támad és igyekszik szétrombolni. Saját népe tartoztatja föl a romboló munkában. Mindenütt követi és megvédelmezi az anyabölcsőket. Az anyaméh és a népe közötti ellentét kezdetét veszi azonnal, a mint az anyakasokban levő anyák életjelt adnak és mindaddig tart, míg a raj az öreg anyával együtt elhagyják a köpüt.

A rajzási ösztön nem az anyaméhben, hanem a népben ébred föl s midőn a nép látja, hogy kiegyezhetetlen ellentétbe jött az

az anyával, utra készül, jelt ad a kivonulásra. Az anya nem a legkészségesebben hajlik meg a nép akarata előtt. Ezt nemcsak az a tény bizonyítja, hogy a rajzaskor soha se vonul ki előbb az anya, hanem mindig a nép egy része, sokszor több mint fele, de magam láttam üveges kaptáramban, hogy midőn a raj egy része már kivonult, az anyaméh bujkált a kaptárban, népe üldözőbe fogta és a tömeg közrefogva, a szó szoros értelmében erővel tolták ki a röplyukon.

A még ez a processus tartott, addig volt a legnagyobb mozgás a kaptárban. Az anya kivonulása után megcsendesedett a néps a raj hátramaradt része csendben és rendben vonult ki.

Nem egyszer tapasztaltam már, hogy az első rajjal kivonult anya szárnyát az első átvizsgálás alkalmával sérültnek találtam, holott a rajzást megelőző napon tartott vizsgálat alkalmával teljesen ép volt. Semmi kétség az iránt, hogy a raj kivonulása közben sérült meg, és pedig akkor, midőn saját népe ösztönével ellentétbe jött és lakását nem akarta vetélytársnőinek átengedni

Simay L. Tivadar.

Hivatalos pusztítás a méhészet rovására.

Tekintetes Szerkesztő úr! Ugy körülbelől tetszik ismerni Pozsony-Ligetfalu vidékét, a nagy város szomszédságában kis falunk kicsi határában akárhogy keresgél is a kis méhecske, bizony mitsem talál, mert a kakosság egyebet se termel, mind zöld takarmányt, ez természetesen mind jóval virágzása előtt kerül a kasza alá és még tömérdek sárgarépát és petrezselymet. Épenséggel méhészkedni nem lehetne, ha a házi kertekben sok gyümölcsfa nem volna és az országut mentén akácza, a méh és méhész minden reménysege. A gyümölcsfa virágzása többnyire oly kritikus időre esik, hogy ritkán van valami látszatja, így például az utolsó két évben a méhek egy csepp mézet sem gyűjthettek, nem csuda, ha egész méhészkedésünk az akácvirágzástól függ. Kis községünkben van vagy 100 keretes kaptár és félannyi szalmakas. Szomorú csapás ért minket méhészeket, az országutat a tavasszal diófákkal ültették be és ennél fogva a szép akáczfákat ki fogják vágni. Nem is tudtuk, hogy mi készül ellenünk, egyszerre csak ki voltak a diócsemeték ültetve.

Ha jól tudom, intézkedett az I. méhészeti kongressus, hogy a méhészet érdekében mézelő fákat ültessenek egyesek, községek és az állam;* sajnos azonban, hogy magam már több mézelő fát nem ültethetek, talpalatnyi házi kertem már teli van, azt azonban nagyon meg fogjuk sinyleni, ha az állam az országot mentén levő ákáczfákat, *legalább a falu közelében* meg nem hagyja.

Mit tegyünk az elmondott esetben?

Szabó János.

Az én lépgyáram.

Mint kezdő méhésznek sok bosszuságom és károm volt a miatt, hogy akkor, a mikor legnagyobb szükségem lett volna munkás méh sejtü lépre, nem volt.

Előbb a keretekre csak mülép szalagokat ragasztottam, és kivétel nélkül minden családot ilyenekkel láttam el. Ennek az volt az eredménye, hogy több volt a here sejtü lépem, mint a munkás méh sejtü. Ekkor az egész keret nagyságának megfelelő mülépet adtam a családoknak; de ez sem volt biztos, mert a legjobb gyártmány használata mellett is több here sejtet építettek, mint a menynyire szükség volt, és igensok volt az olyan lépem, a melyben a munkás méh sejt építményből olykép mentek át a here sejt építménybe, hogy a keret alsó harmada here építmény volt, még pedig meglehetősen szabálytalan.

Egy pár év óta a rajokkal és raj állapotba helyezett törzscsaládokkal építettek lépet. Azt tapasztaltam, hogy ezek a gyármunkásaim legszorgalmasabbak, legtöbbet és legtökéletesebbet produkálnak.

A raj az első 8—10 napban többet dolgozik, mint a későbbi három hét alatt. Majdnem ez az arány a rajállapotba helyezett törzscsaládoknál is. Egy jó első rajtól az első 10 nap alatt, naponta átlag 4 keret teljesen kiépített lépet vehetünk el, ha t. i. mülépre dolgoztatunk, és így, egyetlen család után már 20—25 tartaléklép kerül ki, a melyekben öröme telik a méhésznek, mert az utolsó

* Jó volna, ha a kongressusok határozatainak a végrehajtására is gondolna valaki. Ez a fontos ügy megérdemli, hogy a m. tanácsadó és felügyelő urak magukévá tegyék.

(Szerk.)

darabig valamennyi, heresejttől ment, lehető leghabályosabb építmény.

Az eredmény azonban ezzel az eljárással is csak abban az esetben tökéletes, ha a kereteket egész nagyságuknak megfelelő műléppel látjuk el, mert ha csak műlép-szalagra építettünk, aránytalanul kevesebb lesz a műlép nyeresége s így természetesen a tartalék lép is, a mi nélkül pedig soha sem érhetjük el a méhészetben az óhajtott eredményt.

A családnak raj állapotba helyezése az összes építmény elvételével történvén meg, arra figyelemmel legyen a méhész, hogy petezésre legyen lép a kaptárban, különben a család tönkre megy és a kiépített lépet azonnal távolítsuk el s akasszunk helyébe műsejtet, különben bepetézi az anya, bepetezés után pedig kárral járna a lép kivétele.

T.

Az óriás méhcsalád.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Dzierzonravaló hivatkozással becses lapjában is említve volt, hogy az *óriás* méhcsalád nem mindenkor ad a népesség nagyságával arányban álló mézhozamot.

Eme tapasztalati tény egyik fő indokául felhozott, hogy a túlnépes, következőleg túltömött kaptár lakói, nem képesek tevékenységeket, szorgalmukat a forgalmi akadályok okán megfelelően érvényesíteni.

A fizikai törvényeket kellene megtagadni, ha azt akarná valaki bizonyítani, hogy egy 30,000 méh befogadására alkalmas kaptárban 50,000, vagy több méh nemcsak elhelyezkedhetik, hanem egyszersmint szabadon munkálkodhatik is. Hiszen már a tulságos hő és a léghiány miatt is a nép egy része vesztegelni kénytelen, mert valamennyi méhnek a mozgása léghiányt és oly hőt idézne elő, mely a lépeket is olvadásba hozná.

Nem létezik azonban túlnépesedés, ha a kaptár helyesen van konstruálva és a népességhez arányitva bővíthető.

Nekem van egy Göndöcs-kaptárom, mely 42 országos méretű félkeretre kibővíthető, de szükséghez képest szűkíthető, akár 8 keretig.

A múlt évben egy 1895. évbeli anyával haszonbólvaló etetés mellett június 12-én, mikor nálunk a fő mézelés volt, mind a 42 keretet födték a méhek és pedig olyképen, hogy tultömöttség nem volt; a család teljes mérvben érvényesíthette munkáját és az eredmény 50 kiló pergetett méz volt; az idén pedig, május 25-ére, a népesség szaporulatának megfelelően már 30 keretre bővítettem a költés- és mézkamrát s miután dús virányunk van, reméllem, hogy az idén sem fog a 42 keretből sok hiányozni.

Megjegyzem, hogy az anyabölcsőket szorgalmasan pusztítom.

Ezekből következtetőleg biztosan állíthatom, hogy túlnépese-
dés nincs, ha nincsenek tulságosan szűk kaptárak vagy kasok.

Elekes Imre.

Szemle.

+ Levél Argentínából. Mint rendszeren, a tavaly is szeptemb. 15-én kezdettem spekulatíve etetni családomat, hogy a normalis viszonyok között okt. 5—15-ike táján kezdődő erősebb mézelés idejére kellő erősek legyenek. Ezen régi eljárás ezuttal is igen jónak bizonyult, raj azonaan nem volt sok. Vevőim kívánságára több pergett mézet szándékozáva termelni, a következőleg jártam el. Sok múltépet öntöttem s egy asztalost fogadtam fel, a ki a különböző kereteket készítse 250 családom számára. Mivel az anya tavasszal (szept.—október) előszeretettel megy a felső részekbe petézni, ezt megakadályozandó, pappendekliből készítettem válaszfalat a költő- és mézkamra között. S hogy a megrágás ellen némijeg megóvjam, asztalos enyvével vontam be. A mézkemrára külön méhmenőkét vágtam. A munkát nővéremmel együtt végeztük. Nehány műrajt s néhány összesöpört rajat is készítettem. Sajátságos! ez utóbbiak is, melyeket a mi éghajlatunk alatt eddig meg nem felelőnek tartottam, kitünően sikerültek. Mézszüretünk eredményével megvagyunk elégedve, jóllehet sokkal többet szüretelhetünk volna, ha a főmézelő évad alatt a sáskák le nem rágnak kopaszra minden virágot és zöldséget. Melegebb országokban a méhészkeztyü nélkülözhetlen. Jobb hiányában, juhbórból készültet használok. A tavaszi átvizsgáláskor nincs rá szükség, mert a méhek csak a forráság közeldetével s a hordás gyengülésével kezdenek ingerlékenyebbek, in-

dulatosak lenni. Ama tervvel, hogy a méhesszint nem használom többé s a méhcsaládokat egyenként használom fel a kert árnyas helyein, fölhagytam, mert az ilyen szétszórt méhesben sokkal több a munka, s méhesszinben a családok kevesebbet szenvednek, kevésbé használnának el. (Gravenhorst. Illustrirte Bienenzeitung. 1897. 8. fűzet.)

= Hogyan kell egyesíteni egy utórajat egy körül-belől 8 napos másikkal? Gravenhorst tanítása szerint az utórajokat egyelőre nem kell nagyon megerősíteni, hanem csak később fokozatosan, mert így a munka jobban halad.

Erre a kérdésre Gravenhorst a következőkben felel az Illustr. Deutsche Bienenzeitung 1897 8-ik számában:

Helyes eljárás, ha az utórajokat kis lépkezdésekkel indítjuk munkába. Ha azonban félig vagy még jobban kiépített lépekkel látjuk el őket, akkor czélszerű, ha mindjárt kezdetben kellő erősségűnek lakoljuk be. Gyakran előfordul azonban az az eset is, hogy egy utórajat később akarunk vagy kénytetünk erősíteni. Ha a belakolás után 2—3 nappal történik az egyesítés egy másik utórajjal, akkor az egyesítés minden körülményes eljárás nélkül történik. Ha azonban a megerősítendő utóraj 5 8, vagy több napos, tehát munkájukqan már jó előre haladtak, akkor már rendszabályokhoz kell nyulni, hogy az egyesítés eredményes legyen s ne törjön ki közöttük harcz és háboru, mely esetben rendszeren az utólag beadott méhek a vesztesek. Az ilyen öldöklések bizonyosan bekövetkeznek, ha a betelepített utóraj fiatal anyja megtermékenyült s már petezéshez fogtt. Ilyen esetekben az új raj szüzkirálynője szurja je rendszeren a régi megtermékenyült anyát, mint ezt több rendbeli kísérlet igazolja. A mi azért nagy baj, mert a fiatal anya megtermékenyüléséig a petezés szünetel. A kísérletek sárga (olasz) és fekete anyákkal tétettek. Azért tehát, ha több, mint 2 nappal fogott utórajt akarunk erősítésre felhasználni, minden királynőjét kifogjuk s úgy az erősítendő, mint a hozzáadandó rajt sós vagy mézes vízzel permetezzük be s a méztérbe ütjük be, a hooét lassan lehuzógnak az alatt levő családhoz. (Gravenhorst Dhutsche Illusr. Bienenzeitung. 1897. 8. sz.)

|| Hogyan kell ingó és ingatlan módszerrel méhészkedni, hogy mindig hasznavehető anyák legyenek a családokban?

Hasznavehető anyák alatt olyanokat értünk, a melyek a méhésznek a legtöbb hasznot nyújtják, vagy legalább a legcsekélyebb kárt okozzák. Annak, a ki ilyeneket akar, ha ingatlan szerkezettel dolgozik, úgy kell eljárnia, mint a hogy a lüneburgi, úgynevezett pusztai méhészek, ha keretes kaptárral méhészkedik, akkor ezen módszer előnyeit értékesítse az előbbi módszernél.

A pusztai méhészek tudvalevőleg a rajoztatást gyakorolják s csak szükségben fordulnak a dobolással készített műrajokhoz. Hogy tehát a céljaiknak megfelelő, azaz lehetőleg termékeny és éptestű anyákkal legyenek ellátva, igyekeznek törzscsaládjaikat lehetőleg ellátni fiatal anyákkal és pedig olyanokkal, melyeket a méhek választottak magoknak akkor, midőn módjukban volt.

A pusztai méhészek (a németországiakról szól csupán) törzscsaládoknak utórajokat és megrajzott családokat választanak ki, mert ezeknek fiatal anyjok van. Az utórajok még annyival jobbak, mert építményök is friss. A földolog természetesen a fiatal anya. A fiatal anyák csak egy tél viszontagságainak vannak kitéve, jobban állják ki a telet s ezért több biztosítékuk van teljes egészségre, hibátlan szárnyak és lábakra; rajzáskor nem pusztulnak el oly könnyen s hibás láb nem fogja őket akadályozni a rendszer petekészítésben. Továbbá a petezés képességének csökkenés sem oly valószínű, mint a több éves anyáknál, kivált ha olyan első rajokkal kijöttekről van szó, a melyek nem sokára megrajzanak. Az ilyen anyák az első évben az utóraj kaptárját, a másodikban a törzscsalád kaptárját töltik meg fiasítással, olyan első rajokat eresztettek, melyek még utórajt is bocsátanak; így tehát 4 erős családot létesítenek. Az ilyen anyák működése valóban rendkívüli. Idős anyák is képesek lehetnek ilyen erőfeszített munkára, de sohasem oly biztosan, mint a fiatalok. A leghasznavehetőbb anyákat tehát a kasban méhészkedők tenyésztik (? ref.) akkor, midőn törzscsaládoknak utórajokat vagy megrajzott családokat választ, vagy más családokhoz utórajból teszen anyát. Kaptárakban is ép oly jól lehet ezt az eljárást alkalmazni. Mert eltekintve mindentől, a művilleg nevelt anyák, ha nevelésök szabályszerű volt — ép oly jók, mint a rajzásra neveltek. Sőt azt tapasztalták, hogy az őszfelé művilleg nevelt anyák, a melyek ugyanis azon évben vagy egyáltalán nem, vagy csak kevésbé vesznek részt a család szaporításában, a követ-

kező évben egészen jól megfelelnek feladatuknak. És mert a kaptárban a rossz királynő kicserélése egy valószínűleg jobbal elég könnyű, a méhészt nem fogja elmulasztani. Különben e tekintetben nem szabad nagyon pedansnak lenni, mert némelykor a 2 éves anya a következő nyáron jobb, mint az egy éves. Ha három éves anyát telett be s a fiasítás nem halad a következő évben kivánalmainak megfelelően, az ilyen családokat igen jól használhatja nevelésre. Mert ha más családoktól elvett fiasítással segíti föl, akkor elzárórács vagy más, a fiasítás terjedését akadályozó eljárás nélkül is a legjobb mézhozamja lesz. Az anya kisebb fokú petéző képessége a családtagok növekedésének szab határt. Az ilyen anyákat ősszel ki lehet cserélni, ha ugyan azt a cserét meg nem teszik a méhek maguk is, rendes szokás szerint. (Gravenhorst: Deutsche Illustr. Bienenzäitung. 1897, Nr. 8.)

Mit nem kell tenni!

1. Ne légy méhészt hivatottság nélkül.
2. Kezdetben ne vásárolj igen sok családot egyszerre.
3. Ne csüggedj el, ha a méhek nem dolgoznak és fizess meg az első év kiadásait.
4. Ne hidd, hogy méhészteti eszközeidet a kereskedőktől kell mind beszerezned.
5. Ne mulaszd el gondoskodni egy jó méhészteti tankönyvről és egy jó méhészteti újságról.
6. Ne tekintsd az ablakon kldobott pénznek, a mit a méhek beszerzésére fordítottál.
7. Ne törekedjél kaptárak és eszközök feltalálására.
8. Ne kísérletezz igen sokat, hagyd a kísérletezést azoknak, kik megengedhetik magoknak.
9. Ne szedegesd szét szükségtelenül családait.
10. Ne használj különböző méretű és alaku kaptárokat és kereteket.
11. Ne légy nagyon takarékos a műlépek használatában.
12. Ne engedd, hogy méheid sok herelépet építsenek.
13. Ne porgessed a kereteket, míg legnagyobb része nincs lepecsételve.
14. Ne füstöld erősen méheidet, kevés is elég megszelidítésükre.

15. Ne fintorgasd az orrodát, ha méhésztársad fátyolt használ, hogy a felingerült méhektől magát megvédje.

16. Ne szedd szét gyakran családaidat s a kereteket ne tartsd hosszszagon a keretbakkon szükség idején.

17. Ne légy zsugori méheiddel szemben.

18. Ne tüssz békát méhesed közelében.

19. Ne vidd mézedet olyan kereskedőhez, a kinek izléstelen megjelenése a te gondatlanságodat árulná el.

20. Ne hagyd ősszel méheidet magokra, hanem minden gondal teled be őket.

21. Ne szükítsd meg tulságosan a méhmenőkét télen át.

22. Ne tüssz, hogy elpusztult méhek, vagy jég torlaszolja el a méhmenőkét.

23. Ne mulaszd el bizonyoságot szerezeni tavasszal a felől, hogy családaidnak van anyjok, mézők.

24. Ne kiméld a gyöngé családokat, hanem kettő-háromból csinálj egy jót.

25. Ne tartsd magadnak szellemes gondolataidot, kísérleteidet s megfigyeléseidet, hanem közöld méhésztársaidal újságczikkek utján. (L'Apicoltore, Milano, 1897. Nr. 5.)

A méhszurás ellen.

Előre bocsájtom, nem valami új találmányról van szó, nem is világra szóló szabadsalomra hívom föl a méhésztársak figyelmét.

Több kezdő méhész fordult hozzám, avval a kéréssel, adnék jó tanácsot az iránt, mi tevék legyenek, hogy kikerüljék a méhszurást s hogy orvosolhassák a méhszurást?

A t. szerkesztő ur engedelmével, nem tekintem ezeket a kérdősködéseknek magán jellegű ügynek, hanem magamévá téve kezdő méhésztársaimnak az őket fenyegető méhszurás miatti aggódalmát: az alábbiakban összefoglalva közlöm röviden az én méhszurás elleni *biztos* orvosságomat.

1. Méheiddel a *déli* vagy *délutáni* órákban végezd a műveleteket, mikor t. i. legkevesebben vannak abban és a munka fáradsalmi miatt kevésbé ingerlékenyek.

2. Kasok emelgetésénél, kaptár ajtaja nyitogatásánál, vigyázz, hogy a méhek rázkódást ne szenvedjenek s ha felzudultak: az ajtó felnyitása után várj egy pár perczig, míg csendesednek.

3. Mikor a kaptárt fölnyitod, a kasat megemeled, mindig tisztában légy avval, mit akarsz végezni és igyekezz, hogy gyorsan és biztos tervekkel végezzed feladatodat.

4. Ügyelj, hogy munkaközben méhet ne ölj, mert a megölt méh szagja, annak látása, ingerli a többieket.

5. Szőrme ruhával a méhekkel ne foglalkozz, mert az állati szőrme szagja rendkívül ingerli őket.

6. Szeszies italok élvezete után a méhekre ne lehelj, izzadtan közöttük ne járj.

7. A méheket csak szükségből és olyan füsttel füstöld, a mi kevésbé árt; legjobb a dohányfüst, de munkád bevégezése után hagyd pihenni, mert füstölés után ingerlékenyebbek.

8. Penészes, vagy moly lepte lépet ne adj be, mert egyéb hátrányok mellett ezek miatt is ingerültek lesznek a méhek.

9. Ha szurni akar a méh, ne kapkodj, ne légy ideges, mert akkor bizonyára nem kerülöd ki a további szurásokat sem.

10. Ha pedig szurást kaptál: a fulánkot távolítsd el, a megszurtt testrészt tiszta vízzel mossad meg, hogy a méh-méreg szagja ne érezze rajtad, mert az is rendkívül ingerli a méheket. Ha pedig épen patikai orvosságot akarsz vásárolni, a *szalamia-szeszt*, mely olcsó és könnyen szereshető, nem árt, ha alkalmazod.

J. Juhos Márton.

Tapasztalataim a mülép-készítés körül.

Már néhány év óta magam készítem a mülép-szükségletemet, s így nemcsak hogy sokkal olcsóbban jutok hozzá, mint az, a ki vásárolja, hanem biztos vagyok abban is, hogy tiszta viaszbólvaló mülépet használok s így, az időnként eladott viaszom sincs meghamisítva azokkal a pótszerekkel, melyekkel vegyíteni szokták a mülépet.

Sokfelől az a panasz, hogy a Rietsche-féle eszközzel készült öntvények igenvastagok s e miatt nem gazdaságos, mert kevés telik egy kiló viaszból. Nem is tekintve azt, hogy a méhész a

kaptárában vagy a raktárban mindig megtalálja azt a viaszat, a mit a műlépkészítésre fordított, idővel, a beolvasztásnál ugyanannyit kap vissza s így veszteség semmi, — megjegyzem, hogy tévednek, a kik abban a hitben vannak, hogy Rietsche-készülékkel nem lehet vékony lemezeket előállítani, mert kellő jártasság mellett, kilónkint 22—24 félkeretrevaló darabot lehet készíteni. Az is tévedés, a mit némelyek állítanak, hogy bizonyos mennyiségű czerezinnel vegyítés nélkül törékeny a viasz s e miatt nem lehet vele jól dolgozni

Ha a munkát 22—25 fokos meleg helyiségben végezzük, biztosan számíthat arra az öntő, hogy a tiszta viaszból kivánság szerinti műlépeket készíthet; a helyiség hőmérsékétől befolyásolva van a lemez vastagsága is, de másfelől attól is függ, hogy az olvasztott viasz beöntése után mekkora nyomást adunk kezünkkel.

Hogy a viasz ne ragadjon a formába, először alkalmas kenőcs szükséges. A mézes víz használata mellett sokszor volt bajom a viasz tapadása miatt. A szappanyos víz sokkal jobb. Erre közönséges házi szappanyt használok. Legutóbb a szappanyos vizet vegyitem kevés arabs gummi-oldattal. Még jobb ennél a csontáros gyümölcsfák hasonnemű izzadmánya (macska-méz). Ebből $\frac{1}{2}$ rész annyit kell venni, mint a szappanyból; és előbb vízben felolvaszszuk és szöveten átszűrjük. Némely méhész az iránti aggodalmát fejezte ki, hogy a szappanyos víz szabad lugsó tartalma árthat a méheknek. A »L. B. Ztg.« legutóbbi füzetében is ilyen érteimű közlemény van. Ez azonban felesleges aggodalom, mert a kenőcs maradványa a műlép felületéről vízben való áztatással teljesen eltávolítható.

Azt ajánlom, hogy minden egyes műlépet, a mint a formából kivettük, azonnal tiszta vízbe kell tenni s egy-két léből kimosás után szabad levegőn, árnyékos helyen szárasszuk meg.

Az ekképen készített műlép bizonyára nem lesz ártalmára a méheknek.

A méhek etetése a kupos kasokban.

Május hó elejétől fogva én és itteni méhésztársaim aggódva nézzük a már oly szépen kifejlődött méhcsaládjainkat.

Az eső 2 hétig csekély megszakítással esett. Hideg észak; szél fujt úgy, hogy szegény méheink nemcsak hogy a napi eleséget

nem képesek beszerezni, de még a méhestől néhány lányira fekvő vályuból vizet sem tudtak hordani. Mert ha el is hagyta szegényke a kaptárt, a vályu szélén dermedt meg a hidegtől.

Segíteni kellett etetéssel.

Szem előtt tartottam mindig az egyik arany szabályt, »mékészleted mindig legyen«, mert soha sem lehetünk tisztában azzal, mikor lesz reá szükség.

Tapasztalt méhésztársaink tanácsát szem előtt tartva, betelelt családjaim számára mintegy 15 kg.-nyi mézet megtartottam azon gondolattal, »tudja isten, mit hoz a jövő.«

Naponkint az első utam a méhes felé. Minden csendes, csak a kaptár és kasok röpiyukánál őrködő méhek halk zaja hallható. Bágyadtság és elcsüggedés mindenfelé.

Méheim raj állapotban kint a röpiyuk előtt csomóban függnek. Fülemet a kaptár oldalához tartottam, hallottam méheim zúgását, a mit első hallásra felismerem, tudtam, hogy méheim viz és élelem hiányában vannak.

Rögtön etetni kell, gondoltam, igaz, de hogyan?

Hat családom kupos kasban van és olyan és olyan erőssek, hogy a méhek veszélyeztetése nélkül, a kas megemelésére gondolni sem lehet. De egy gondolat, melyet mindjárt tett is követett, meggyőzött arról, hogy nézetem szerint a helyes megoldást megtaláltam. Egy hegyes végű ágat a kupos kas szalmafonadéká közé betoltam, a hol ennek kihuzása után, lyuk támadt; most a lyukba üvegsövet illesztettem és miután meggyőződtem befuvás által arról hogy a cső vége üres térbe jutott, egy kis fecskendővel higitott mézet öntöttem be a csón keresztül, de oly elővigyázattal, hogy teljes lehetetlen volt, hogy a méheket vagy az esetleg fiasításos lépeket tulságosan megnedvesítettem volna.

Igaz, hogy ez fárasztó és időrabló munka, de azt, hiszem, a kinek a méhese otthon van, délben meg este vehet magának annyi időt, hogy méheit ellássa, különben egy jó méhésznek kell mindig annyi idejének lenni.

Az etetés után a csövet kihuzom és a helyét egy ki hegyezett fadarabkával bedugom, hogy légnymat ne támadhasson, a mi iránt a méhek rendkívül érzékenyek.

Igy ettem és tartottam meg jó erőben családaimat, mert nem hogy fogyott volna, de még meg is szaporodott és az egész jó idő beálltával hogy erős és jó rajaim lesznek, az kétséget sem szenved, mert az én méhesem előtt kihordott fiasítás nincs és nem is volt. Végül talán nem lesz érdektelen, ha megemlítem, hogy egy itteni (N.-Kanizsa) méhésztársamnak már a rossz idő beállta előtt rajzottak a méhei.

Hogy ez megtörtént, csak annak tudható be, hogy nálunk az első hordás a himporból már február 17-én kezdődött és kevés megszakítással május 4-éig jól hordtak, de azóta egész mostanig szünetelt t. i. 25-ig.

Szerény véleményem az, hogy fentemlített urnak nem igen sok öröme lesz az ő korai rajaiban, mert sem hordani, sem érintkezni nem tudnak, tehát »adtál uram esőt, de nincs benne köszönet.«

Bartos Géza.

Urambátyám levelei.

IV.

Nem tartom szükség felettinek, hogy még egyetmást figyelmedbe ajánljak a múrajkészítéshez. Első sorban pedig azt, hogy *beboltozott anyaházzal* készítsed a múrajat, mert azok az anyák szebbek, tökéletesebbek, mint az, a melyet a múraj nevel petéből.

Igenszépen sikerültek azok a múraajok, a melyeket az első raj kivonulása után készítettem. Az első raj kivonulása utáni napon már hozzá kell látni a munkához, mert harmadnapra kivonul a másodraj, mint hogy addig kikelnek az anyák. A legszebb anyaházak közül végy ki egy darabot s a már előadott mód szerint készítsd meg a múrajat. Igentermészetes dolog, hogy az első rajjal már megcsappant a törzscsalád népessége, attól már sok népet elvenni nem volna helyénvaló; ennél fogva, ha a múrajat rajzás után kikészíted, abból, vagy azokból a családokból kell még hozzá adnod egy-két keret befedett fiasításos lépet és pedig legjobb, ha olyat adsz, a melyik már kibuvó-félben van.

Ha az anya kibujt, figyelemmel kell lenned ám arra is, hogy megtermékenyedett-e? A terméketlen anya csak herét petézik, ennél fogva nem képes a faj fenntartására. Néha az is megtörténik, hogy az anya, midőn kiröpül, hogy megtermékenyedjék, elvész. Ha a

méhész észre nem veszi a bajt, a maga idejében, akkor bekövetkezik az *álanyaság*, vagyis, egy vagy több munkás méh kezd petézni, azokból a petékből pedig herefiasítást nevelnek, a mit könnyű felösmerni már az első tekintetre, mert a munkás méh-sejtekben is pupos fiasítás van és fölötte sok anyaházat építenek, be is petézik szorgalmasan, de soha egy anyaméh se kel ki belőlük, mert alighogy befödtek, csakhamar ki is rágják.

No hát az *álanyaság* is olyan baj, mint az anyátlanság. E mellett is tönkre megy a család. Ezért, azon igyekezz, hogy mind a két bajt előzzed meg, a mi épen nem nehéz dolog, mert ha az anya elvesz: vagy új anyabölcsőt adsz be valamelyik családból, vagy egy fris petés lépet, hogy magának anyát neveljen. Ezt csak abban az esetben tedd, ha jó erős az anyátlan raj, különben pedig egyesíteni kell valamelyik, kevésbé népes családdal. A herepetező anyát ki kell fogni s azután olyképen járj el, mint az anyátlannál, csak avval a különbséggel, hogy itt előbb a herepetés kereteket ki kell cserélni üres kerettel, mert addig, a míg pete van a keretbe, nem fogadja el a család az anyaházat, sőt még a termékeny anyát sem; még azt is ajánlom, hogy úgy az anyaházat, mint a termékeny anyát, erre a célra készített sodrony-borító alatt add be, mert különben az anyát leölik, az anyaházat pedig összerombolják.

Fő törekvésed a legyen, hogy erős rajaid legyenek. A gyenge család csupa baj a méhesben; a jövő évig folyton dajkálni kell, hogy legyen belőle valami, nem gyűjti be a télirevalót s még könnyen el is pusztul a telelőben. Jobb tehát, ha a gyenge családot már most egyesíted, valamelyik kevésbé népessel, különösen valamelyik idéni rajjal.

Most kell gondoskodnod anyanevelésről is. Egy pár maroknyi népből áll, termékeny anyával. Ezek a kicsi családok arra vannak hivatva, hogy ha valamelyik nagyobb törzs meganyátlanodik, a kicsiny, e célra nevelt törzse szolgáljon anyásításra.

Az első raj kivonulása után sok szép fölösleges anyaház marad a kasban; ezek közül, mint a múraj készítésnél, kiválogatunk egy, vagy több szép példányt, vagy kerctestől együtt, vagy egy darab együtt kivágva, beilleszted egy üres, vagy mézes lépbe s úgy helyezed be egy 6—7 félkeretre készített kis méh-

kaptárba; (anyanevelő láda), abba beadsz egy keret befödött, érett fiasításos lépet, — az anyaházaz lépen kívül, — néppel együtt, végül egy kereten mézet, és a további teendőkben eljársz ugy, mint a műraj készítésnél.

Szükséges, hogy minden méhesben legyen anyanevelés; bizonyos, hogy van velök egy kis pepecslés, s különösen az eltelelés gondot ad, mert nagyobb óvatosságot igényel, mint a rendes család, de sokszorosan megtérül, mert nemcsak, hogy akárhányszor az ilyen kicsi család anyja menti meg a törzscsaládot a pusztulástól, hanem, ha anyásítás céljából nem is volna szükség reá: ha kitelel, a következő tavaszon törzscsalád lesz belőle.

A melyik családot mézelésre szántad, azt nem kell engedni, hogy rajozzék; mert a mint egy rókáról nem lehet két bőrt huzni, ép ugy nem lehet mézet is, rajat is kívánni egy családtól. Elégedjünk meg, ha egy, jó évben két rajot vettünk, s ha azok megélnék abból, a mit begyűjtöttek; ne kívánjunk még fölösleget is.

Hogy akadályozzad meg a rajzást? Ez általában nem nehéz, mert ha a családtól a mézelési idény beállta után a mézkamrából elveszed (5—6 naponként) a mézet, (azt azonnal pergetheted) és a tele keretek helyébe üres lépeket akgatsz, ritka esetben történik meg, hogy rajozzék a család. Ha pedig a pergetés daczára is anyaházakat építenek, azokat ki kell vagdalni.

A fő mézelési idő rövid; igyekezz, mert sok függ a méhésztől, hogy milyen legyen a mézszüret? Egyik fődolog, hogy minél kevesebb egyéb munkája legyen a családnak, s különösen, hogy a lépépítés ne vonja el a munkaerőt. Mert 10—20 kilo mézet hord addig a méh, mig elkészít egy kilo sulyu lépet. Ezért nagyon ajánlom, hogy mindig, vagy teljesen kiépített, vagy múltépet adj, még pedig keret nagyságnak megfelelőt, hogy minél kevesebbet kelljen építeniök.

Hogy lépes, avagy pergelt mézet termelj? Azt ajánlom, hogy maradj csak a pergetett méz mellett, mert sulyban 2—3 annyi lesz az eredmény, ha pergetsz, mint ha lépes méznek hagyod dolgozni.

A méhesből.

Anyanevelés nélkül okszerű méhészkedés alig képzelhető. Ezért szükségesnek tartom, hogy errevonatkozólag némely tapasztalatomat ajánljam t. méhésztársaim becses figyelmébe.

Az nem vita tárgya többé, hogy legszebb és legjobban fejlődöt anyát első rajat bocsájtott család anyaneveléséből kapunk. Fontos kérdés azonban, hogy a rajzott családtól elvett valamennyi anyabölcső megfelel-e a célnek? A méhészeti irodalomban eddig erre a kérdésre egyoldalú feleletet találtam, mert általánosságban csak annyit írnak a nevesebb praktikus méhészek is, hogy ha a műraj és anyaneveléshez olyan családtól vesszük az anyaházat, mely azt rajzási célból építette, — tenyészképesebb anyát nyerünk, mint ha petéből neveltetjük a műrajjal, kicsi családdal (anyanevelőben) pedig éppen nem ajánlatos petéből neveltetni anyát.

Hát ez mind igaz, de nagy kérdés az, hogy a műraját, vagy anyanevelést készítő méhész ki tudja-e választani az anyaházak közül azt, a melyik legalkalmasabb?

Én erre a kérdésre határozottan *nemmel* felelek.

Hosszas méhészkedésem alatt arra a tapasztalatra jöttem, hogy nem mindenik szabályosan és nagyra épített anyaházból kapunk jó tenészyanyát. Nem egy esetben tapasztaltam, hogy szép, mondhatni óriás anyaházból satnya anya bujt ki, mely már a második évben hasznavehetetlen volt. Kísérletet tettem tehát, hogy a másodrajjal kivonult anyákból készítettem anyanevelést, a mi kitűnően sikerült is, de ennek az eljárásnak az a hátránya, hogy a rajból, vagy törzscsaládból kivett nép, hacsak félóra járásnyi távolra nem helyezzük az anyanevelő kaptárt, visszarepül és az anya nép nélkül marad, de némelykor nem is várhatjuk be a másodrajzást. Részemről ritka családnak engedem meg a másodrajzást, mert gyenge törzsöt nem tartok méhesemben. De egy-két anyanevelésre valót csak kiad az a kaptár, a mely rajzott is. Hogyan veszünk tehát alkalmas anyaházat? Ugy, hogy az építményt az első raj kivonulása után két napra szedem szét. Az első raj kivonulása után magok a méhek rombolják szét önként az anyaházakat, a melyekben nincs tökéletesen fejlődött anya, és csak azokat az anyaházakat hagyják meg, a melyekben tenyészképes anya van. Volt esetem, hogy egy jó családban, az első raj kivonulása után két nap múlva

25—30, részben már szétrombolt, részben rombolófélben levő anyaházat találtam. Olyanokat is kezdettek rombolni, a melyek nagyonis szemrevalók voltak, és ha a méhek nem mondják rá a pereat-ot bizony, nyugodtan használtam volna anyaneveléshez. Figyelemmel kísértem ezt a családot, és azt tapasztaltam, hogy a harmadnapra kivonult másodrajjal fölös számu anya vonult ki és ugy a törzscsalád, mint a raj kitünő tenyészanyát kapott.

Maguktól a méhektől tanultom meg tehát, hogy legjobb rájuk bizni a kiválasztást, mert ők ismerik az anyabölcsők titkait. A következő rajzás után már a két napot bevárva, vettem anyaházat a műrajhoz és pedig olyat, a mely a méhek ápolása alatt állott, és minden esetben kitünően bevált; ennélfogva ezt az eljárást ajánlhatom a t. méhésztársaimnak is.

J. Juhos Márton.

Vegyések.

— *Méhészkör Szászrégenben.* A szászrégeni méhészkör alakítása iránti előmunkálatok annyira haladtak már, hogy az alakuló gyűlés rövid idő alatt megtartható lesz. Az ügynek megvan nyerve Dr. Zay Andor és id. Kosch Traugott is, a kik a mult hó 30-án elértekezletet hívtak egybe. Szécsi László ez alkalomból nyomtatott felhívást küldött szét, melyben a méhészet hasznosságát számadatokban is feltüntetve, társulásra buzdítja az ügy iránt érdeklődőket. A felhívásból közöljük a következőket: Hogy a méhészkedés milyen nemes és élvezetes foglalkozást nyújt, ennek leírása nincs adatva avatatlan tollamnak. Legyen szabad tehát hivatkoznom a »Der Praktische Bienenvater III. Auflage« állításaira, Hugó Victor ide vágó gyönyörű verseire és a méhészeti szakirodalom íróinak igaz és örökszép mondásaira, mely szerint: »a méhészetben talál a gazdag időtöltést, — a szegény hasznos pihenést, a theologus: az Isten nagyságát, a morálista: a legszebb erkölcsi példákat, a politikus: a legdicsőbb kormányformát, az eszthetikus, művész, matematikus: az építkezésben nyilvánuló magas művészetet és kifogástalan mértani idomokat bámulhatja, a psychologus: az ösztön és értelem nyilvánulását, a filozofus: a komoly következetességet, a költő: a mysticizmust tanulmányozhatja. Érdekli a kertészt, mezei gazdát, gyümölcsstermelőt stb. Innén van tehát az, hogy a méhek beleépítkeznek a velük foglalkozó ember szívébe és

örökre ott is maradnak; mert a ki közelebről érintkezett és megösmarkedett a méhekkal, soha többé nem képes tőlük megválni. »Segíts magadon és Isten is megsegít« alaptétel közszempontjából hangoztattam korunk ezen jelszavát — Szövetkezzünk!

-- *Az értekezlet.* Lapunk zárta előtt kevéssel vettük az értesítést *Szecsi* László tagtársunktól, hogy május 30-án megtartatott az értekezlet, a melyen 35-ön vettek részt. Kimondta az értekezlet, hogy szükségesnek tartja a méhészkör megalakulását. Az alakuló gyűlést a jövő hó 7. vagy 8-án fogja megtartani és addig tervet fog készíteni a bizottság, mennyibe kerülne egy alkalmas méhész, mely az egyleti tagok méhesét kezelje. A mennyiben alkalmas egyén található, még az idén alkalmaztatni fog.

— *A gyűjtő méhek* hazajönek-e mind éjjelre? Erre a kérdésre *nemmel* felel a »B.-Vater« A gyűjtő méhek egy része, ha szép idő van, este oly későn röpül ki, hogy nincs idő a visszatérésre. Ezek a méhek a kason kívül töltik az éjet, meghuzván magukat a növény-levelek alá. Czikkiró állítása szerint kertjében az echinopus virágja alatt négy méhet talált, melyek az éjjeli hideg és harmat ellen ott kerestek menedéket.

— *Kitüntetés, méhészeti irodalmi munkásságért.* Franciaországban történt meg (L. »B. Ztg.«), a hol az érdemet nem a protekció mértékével mérik, — hogy Fischer asszony, az Aisne-i méhész-társaság tiszteletbeli elnöke arany éremmel tüntettetett ki egy méhészeti káté féle könyvecskéért.

— *Egy kellemes hűsítő ital.* Egy kilogramm jól lehabozott pergetett méz, 250 gramm lehéjazott árpa, 150 gramm komló, 150 gramm koriander, 125 gramm bodzavirág; tiszta mézeczet $\frac{1}{2}$ liter és víz 25 liter. Mindezeket hordóba kell önteni, azután jól össze-rázva, a hordót bedugjuk és 14 napig hagyjuk állani, mi közben még egy párszor jól feirázzuk. Tizennégy nap mulva megszűrjük, jobb, ha filtráljuk és üvegekbe lefejtve bedugaszoljuk. Ez a kellemes hűsítő ital főként Németországban van elterjedve. Elkészítés után hűvös helyen tartjuk, hol 5 - 8 napig eláll.

Tartalom: „A méh és világa.“ — Az anya önként vonul-e ki a rajjal? *Simay L. Tivadár.* — Hivatalos pusztítás a méhészet ovására. *Szabó János.* — Az én léngyáram. *Simay L. T.* — Az óriás méhcsalád. *Elekés Imre.* — Szemle. — A méhszurás ellen. *J. Fuhos Márton.* — Tapasztalataim a mülép készítés körül. — A méhek etetése a kupos kasokban. *Bartos Géza.* — Urabátyám levelei — A méhesből, *J. Fuhos Márton* — Vegyesek --

Szerkesztésért felelős: **Bodor László.**

